

Ihmisen jälkeen

PATRICIA MACCORMACK (2012). *Posthuman ethics. Embodiment and cultural theory*. 160 s. Ashgate, Surrey.

Ashgaten kulttuurintutkimuksen sarjassa julkaistaan ajoittain mielenkiintoisia nimikkeitä. Arvioinnissa oleva teos ylittää tässä kaikki odotukset – mitä jälki-ihmisen tai jälki-inhimillisen etiikka voisi olla? Mannermaisen filosofian professori Patricia MacCormack pohtii teoksessaan jälkihanuistisen kritiikin kohdetta, eli ihmisen (tai inhimillisyyden) ”uudelleen versioinnin” ongelma- kenttää, sekä perinteisen humanismin yksilökeskeisyyden kritiikkiä. Teoksen keskeinen käsite on keho (*body*), ja kehollisuuden korostaminen tuo kirjoittajan viite- kehyyksen selvästi esiin: Donna Harawayn konseptio jälki-ihmisyydestä yhdistettynä Francis Fukuyaman pohdintaan teknologian vaikutuksesta ihmisyyteen muodostaa teknologisavantgardistisen vision etiikasta ”ihmisyyden jälkeen”. Yleisemmin tämä ajattelutapa tunnetaan transhumanismina, eli nykyhetkisen ihmissubjektin täydentymisen, ja perustavasti erilaisen, olomuodon pohdintana.

Kehon ja etiikan yhdistäminen määrittää oikeastaan koko teoksen kerrontaa ja kytkee sen sukupuolentutkimukseen. Etiikka on laajempi käsite kuin vain kehoon yhdistetty arvomaailma ja sen toteuttaminen. Ihmistietoisuuden monimuotoisuuden tunnistaminen on myös jälki- humanismin keskeinen kritiikki renessanssista kumpua- van yksilökeskeisen humanismin määritelmää kohtaan. Kirjoittajan mukaan teos ei sinänsä kysy, mitä jälki-ihmi- syys on – saati vastaa tähän kysymykseen. Pikemminkin teos pohtii, miten jälkihanuistisen teoria luo uusia mieli- kuvituksellisia tapoja ymmärtää elämän, kuoleman ja näihin liittyvien merkitysjärjestelmien ontologisia suhteita.

Sisällysluettelo osoittaa kirjan käsittelevän jokseenkin perinteiseltä kuulostavia, mutta kuitenkin valtavirrasta poikkeavia kulttuuritutkimuksen osa-alueita. Esimerkiksi tatuointeja, taidetta, eläinten oikeuksia ja sukupuolta ruotivat luvut on otsikoitu vivahteikkaasti. Argumentti- auktoriteetteina toimivat tunnetut nykyfilosofit. Julki- lausuttuja guruja ovat muiden muassa Jean-François Lyotard, Baruch Spinoza, Michel Foucault ja Gilles Deleuze. Vanhemmasta polvesta viitataan muun muassa

Georg Wilhelm Friedrich Hegeliin, Immanuel Kantiin sekä Friedrich Nietzscheen. Referenssit ovat tuttuja myös usealle kulttuuriselle maantieteilijälle.

Sisällöllisesti teos alkaa kaarevin sanakääntein määritellyistä ihmismielen, sielullisuuden ja luonnollisuuden ominaisuuksien kohtaamisista ja ristileikkauksista. Kirjoittaja määrittää ihmisenjälkeisen etiikan mannermaisen filosofian päättymisen metanarratiiviseksi diskurssiksi, joka koskee elämästä puhumista, sen uusiutumista ja loppua, ja johtaa eettiseen avautumiseen sekä uuteen eettiseen tietoisuuteen (s. 5). Tehtävä on ongelmallinen, koska metanarratiivien määrittäminen ihmisen ”jälkeiseen” on periaatteellisesti tavoittamaton kokijaj-subjektille, vaikkakaan ei häntä ympäröivälle kontekstille. Ihmisen jälkeisessä etiikassa mennyt, nykyinen ja tuleva kietoutuvat yhteen samoin kuin keholliset ihmisyyden verkostot sekä olemassaolon merkit ja merkityksellisyudet. MacCormack pohtii psykoterapeutti Felix Guettarin (2011) ajatusten pohjalta toteamusta tunteesta ilman merkityksellistämistä (*sense without signification*). Perusmäärittelyn jälkeen kirjoittaja nostaa esiin tavoitteensa kääntää sukupuolentutkimuksessa ja perinteisessä mannermaisessa filosofiasa käytetty jako minusta ja toisesta itseän (*myself*) ja sen toiseutettuun monimuotoisuuteen (*othered multiplicity*).

Akateemiselle tutkijalle ehkäpä ongelmallisimmat probleemit koskevat kirjailijan halua flirttailla mystiikan kanssa. Flirtti on toisaalta kirjan aihepiiristä johtuen melkein pakollista, pohditaanhan teoksessa mitä ihmisen tai inhimillisen kuoleman jälkeen on. Tulkinnat uskonnota, uskonnollisuudesta ja tästä johdetusta ”mystiikasta” ajavat tieteellisen maailmankuvan omaavan lukijan kuitenkin lähelle henkistä umpisolmua. MacCormack (s. 13) tunnistaa ongelman ja toteaa yrittävänsä, ilmaista mystiikan sekulaarina, eli tunnussettomana, kosmisena voimana, jonka arviointi jää lukijan tehtäväksi.

Sisällöllisesti ehkäpä eksoottisimman otsikkotason tarjoaa nekrofilosofiaa haastava vitalistisen etiikan ylistyskappale. Nekrofilosofialla tarkoitetaan murhetta subjektiivisuuden katoamisesta ja minuuden lopusta. Käytännössä kirjoittaja tarkoittaa kuolemaa ymmärrettyinä, ehkä reflektoituna, transsendentaalina ja projisoituneena itsensä toteuttamisena (*self-realization*). Voidaankin kysyä, mikä on tulevaisuuden projisoimisen suhde minän (yksilön) ja kollektiivin (monen) merkitykseen tietoisuuden rakentumisessa. MacCormack toteaa nekrofilosofian sulattavan elämän ja kuoleman käsitteet yhteen määrittäen kaiken kuolleen eläväksi etukäteen luotuina ihmismielen konsepteina.

Kirjan epilogi keskustelee elämän jälkeisestä (*after life*) filosofiasa. Kirjailija puhuu kolmitahoisesti suku-

puutosta (*extinction*) aktivismina. Ensinnäkin elämä rakentuu valinnoista, jotka eivät ole subjektin tekemiä vaan kollektiivisesti tuotettuja rakenteellisia valintoja. Toiseksi ihmissubjektilla on mahdollisuus kontrolloida elämänsä valintojen avulla. Elämä jatkuu vaikuttimena kuoleman jälkeen. Ihmisistä jää jälkiä, jotka ovat sidoksissa subjektin – ilman ihmissubjektia näitä kaikuja ja merkintöjä ei ole. Kolmanneksi elämä ja kuolema kietoutuvat yhteen. Ne voivat molemmat olla aktiivisesti tuotettuja luokkia tai yksilöllisesti heijastuvia peilauksia eksistenssistä. Runsaasti kuolemaa käsittelevä kirja päättyy mielestäni hieman banaalisti rakauden korostamiseen ihmisyttä määrittävänä voimana. Teoksen viimeiset sanat ovat: ”mitä rakkautta on?”

Kirja on ilmiselvästi suunnattu kulttuurintutkijoille, jotka pyrkivät ymmärtämään ihmismielen ja -olemuksen kokonaisuutta yksilöitä korostavan filosofian avulla. Samalla kirja toimii yhteenvetona postmodernismista sekä jälkistrukturalismista. Kirja on yksilökeskisydessään nähdäkseni edelleen perinteisen humanistinen, ei niinkään jälkihumanistinen, vaikka kielellisyydellä asiantilaa väkevästi tavoitellaankin. Teos on käsitteellisesti vaikea ja maltillisesta sivumäärästä huolimatta sen lukemiseen kuluu tovi. Samalla lukijan kannattaa tutustua jälkihumanismia käsitteleviin klassikkoteoksiin.

Lopulta kirja tuottaa pienen pettymyksen. Itse en löytänyt uutta valaistumista tästä teoksesta – teos pikemminkin peilaa klassikko-filosofien ajatuksia, ja sen oma kontribuutio häviää useissa kohdin poikkeuksellisen monimutkaisen ilmaisuuden alle. Samalla aseomuudessaan perinteisen humanismin kritiikiksi kirja nojautuu perinteiseen jakoon yksilön ja kollektiivin suhteissa – näiden laajentaminen, esimerkiksi sulatetuiksi yksilöiksi eli jaetuiksi tietoisuuksiksi yhdessä kehossa, olisi voinut olla mielenkiintoinen filosofoinnin jatkokokohde. Tästä huolimatta jälkimodernin ja -struktuurialistisen filosofian sekä ihmisyyden tulevaisuuden muotojen merkityksen tutkijalle kirja on mitä suositeltavinta luettavaa.

KIRJALLISUUS

Guettari, F. (2011). *The machinic unconscious. Essays in schizoanalysis*. 368 s. Semiotext(e), New York.

TOMMI INKINEN
Geotieteiden ja maantieteen laitos,
Helsingin yliopisto

